

Aan mevrouw M.J.A van der Hoeven
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Amsterdam, 18 januari 2007

Geachte mevrouw Van der Hoeven,

graag bieden wij u onze reactie aan op het advies 'Naar een fonds voor muziek, dans en theater' van de Commissie Alons. In hoofdlijnen kunnen wij ons vinden in de aanbevelingen van deze commissie. Veel van wat de commissie voorstelt kan leiden tot aanmerkelijke verbeteringen in de besteding van Rijksmiddelen ten behoeve van de ontwikkeling, productie en afname van het gesubsidieerde podiumkunstenaanbod. Wij stellen het op prijs dat u heeft aangegeven dat de sector zich moet herkennen in het fonds en nauwe betrokkenheid van de sector gewenst is.

In hoeverre het nieuwe subsidiestelsel, en daarmee ook het nieuw in te richten fonds een oplossing biedt voor de problemen die tot een herziening van het stelsel hebben geleid, hangt af van de wijze waarop de fondsenstructuur en het stelsel worden ingericht en de manier waarop wordt samengewerkt met en tussen de verschillende overheden.

Bij het advies van de Commissie Alons plaatsen wij de volgende kanttekeningen en vragen:

Transparantie en democratische controle

Het samengaan van een oordelende en geldverstrekkende instantie, vraagt om een uiterst doorzichtige werkwijze en om democratische controle. De commissie vindt dat het nieuwe fonds zich zou moeten verhouden tot instellingen zoals het ministerie dat op dit moment doet met het verstrekken van meerjarige subsidies. Volgens ons is er echter een belangrijk verschil: het fonds is een uitvoeringsorgaan van het ministerie en geeft aan zelf dichter bij de praktijk te willen staan en zelf overwegingen mee te laten spelen op het gebied van afstemming van functies binnen de beroepskolom. Wij vragen U in de verdere uitwerking van het nieuwe fonds de relatie met de Raad voor Cultuur en uw ministerie te expliciteren en hierbij aandacht te schenken aan de manier waarop beleid en werkwijze van de fondsen beoordeeld worden.

Wij zien juist hier een belangrijke rol weggelegd voor de Raad voor Cultuur om, in samenspraak met het veld, te komen tot een sectoranalyse waarvan ook de rol en het functioneren van de fondsen deel uitmaken. Culturele basisinfrastructuur en kwalitatief inhoudelijke subsidieverstrekking kunnen immers niet los van elkaar gezien worden.

De commissie Alons is naar onze opvatting onvoldoende helder over de wijze waarop adviseurs voor het nieuwe fonds worden geselecteerd. Wij pleiten voor selectieprocedures op basis van vooraf door de minister vastgestelde criteria en werkwijzen, waarbij wij graag zien dat onafhankelijke commissies, die geen betrokkenheid bij het Fonds zelf hebben, de selectie doen.

Eigen beleidsruimte

Wij plaatsen vraagtekens bij creëren van eigen beleidsruimte voor het nieuwe fonds door middel van een vrij besteedbaar budget ter hoogte van 10% uit de beschikbaar gestelde middelen. Het gevaar van belangenverstrengeling is hier groot. Op zijn minst zouden daaraan stringente voorwaarden moeten worden gesteld en zou uitvoering alleen mogen geschieden in directe samenwerking met de artistieke praktijk. Daarnaast zou in zo'n situatie het fondsbudget tezelfdertijd verruimd moeten worden met eenzelfde percentage.

Vraagtekens zet Kunsten '92 ook bij de wens om als fonds ook in te kunnen tekenen op de programma's van het ministerie. Instellingen moeten direct in staat gesteld worden aanspraak te doen op programmagelden. Een administratieve en verdelende rol hierin past wel bij het fonds. Het fonds moet binnen vooraf door de politiek gestelde kaders worden gefinancierd en op grond van heldere criteria worden beoordeeld. Hoewel het fonds door de subsidiepraktijk vanzelfsprekend invloed heeft op de ontwikkeling van nieuw beleid, blijft het een uitvoeringsorgaan van Ministerie en Tweede Kamer.

Artistieke beoordeling voorop

De nota Verschil Maken geeft aan dat beslissingen op basis van louter artistiek-inhoudelijke overwegingen tot het domein van de fondsen behoren. We delen de wens om niet alleen de kwaliteitsnorm maar ook maatschappelijke betekenis mee te laten tellen bij de beoordeling van organisaties en hun producties. Maar de artistieke waarde moet volgens ons het vertrekpunt zijn en blijven binnen de beoordeling van instellingen en hun producties. Als andere overwegingen de commissie toch anders doen besluiten, zou dat in alle openheid moeten geschieden.

De podia en het aanbod

Naar ons idee had de commissie, meer in overeenstemming met het advies van de commissie d'Ancona (UIT!), een belangrijker positie moeten toekennen aan de kracht van producerende podia, werkplaatsen, productiehuizen, voorzieningen en producerende festivals. Die zouden als gelijkwaardig moeten worden gezien aan individuele makers, gezelschappen en ensembles. De nota Verschil Maken en de daaropvolgende reacties hebben laten zien dat het eenzijdig op makers gerichte beleid tot frictie tussen aanbod en afname heeft geleid. Tegelijkertijd is te zien dat juist wanneer makers, ensembles en gezelschappen ondersteund worden door producerende podia, werkplaatsen, productiehuizen, voorzieningen en producerende festivals, dit leidt tot producties die een meer dan gemiddeld rendement opleveren, zowel inhoudelijk, zakelijk, productioneel als publicitair. De noodzaak tot grotere samenhang is evident. Het is echter de vraag of dit bereikt kan worden door het stellen van voorwaarden van samenwerking aan exploitatiesubsidies. Samenwerking is altijd een artistieke keuze en kan niet gereduceerd worden tot een organisatorische kwestie. Samenwerking moet zeker gestimuleerd worden, maar kan het niet als algemene voorwaarde worden gehanteerd. De bron van artistieke vernieuwingen en diversiteit ligt in het veld, beleid kan hiervoor alleen de randvoorwaarden scheppen. Podia en festivals moeten in staat gesteld worden aan te sluiten bij lokale en regionale ontwikkelingen en hierbinnen hun identiteit te behouden. Liever dan aan te sluiten bij een franchisemodel voortgekomen uit beleid. Dit betekent dat in het ene geval werkplaatsen en producerende festivals en podia een spilfunctie kunnen bekleden en in het andere geval makers in staat gesteld worden zelfstandig vorm te geven aan hun artistieke missie.

Met deze aantekening onderschrijven wij de doelstelling om te komen tot maatwerk per instelling en de aansluiting te zoeken op de artistiek veelzijdige praktijk.

Werkplaatsen en productiehuizen

In het licht van het vorenstaande bevreemdt het ons dat de commissie het beter faciliteren van werkplaatsen en productiehuizen beperkt tot de ondersteuning van beginnende makers en dat de commissie nog steeds geen landelijke positie en betekenis lijkt toe te kennen aan producerende podia en festivals. De laatsten horen op één lijn te worden geplaatst met werkplaatsen en productiehuizen. Voor allen (werkplaatsen, productiehuizen, voorzieningen, producerende podia en festivals) zou moeten gelden dat zij zelf formuleren voor wie en waarom zij ondersteuning bieden. Dat kan voor beginnende- maar zeker ook voor al langer werkende makers, gezelschappen en ensembles zijn.

Amateurkunst en cultuureducatie

Overeenkomstig met wat de brancheorganisaties voor amateurkunst en cultuureducatie, alsook de VNG voorstellen, verzoeken wij u om passend in de landelijke structuur van het nieuwe fonds ook een sectie amateurkunst en cultuureducatie te creëren, met een eigen secretaris en herkenbare representatie op het niveau van de Raad van Bestuur. Het bevorderen en waarborgen van kunst- en cultuureducatie in het onderwijs kan niet zonder de steun en medewerking van de lokale en provinciale kunst- en cultuurinstellingen. Dat geldt ook voor het aanbieden van doorlopende leerlijnen in het buitenschoolse circuit van educatie en actieve kunstbeoefening voor in het onderwijs enthousiast geworden jongeren en juist ontdekte talenten.

Bestuurlijke afstemming

De commissie vraagt terecht aandacht voor de afstemming tussen gemeentelijke en provinciale overheden. Een onderzoek naar de te verwachten knelpunten door het uiteenlopen van indientermijnen en verschillen in te hanteren subsidiesystematiek is dringend gewenst. Problemen dienen juist nu te worden geïnventariseerd en opgelost.

De praktijk laat zien dat veel beginnende makers, nog voordat zij “terecht komen” bij werkplaatsen, productiehuizen, voorzieningen, producerende podia en festivals en de huidige fondsen, juist via provinciale en lokale subsidies de eerste stappen op de podia zetten. Het nieuwe fonds zou juist aanpassing moeten zoeken bij stedelijke en provinciale subsidieregelingen en commissies over de verdeling van verantwoordelijkheden, prioriteiten en culturele faciliteiten. Met het oog op het terugdringen van de regeldruk en kunstbureaucratie moet er ook afstemming gezocht worden over indientermijnen en vormvereisten van aanvragen en rapportageverplichtingen. Wij pleiten ervoor dat het nieuwe fonds duidelijke afspraken maakt met de decentrale werkpraktijk en dat gezamenlijke inzet en prioriteiten in overleg tot stand komen.

Evenzeer besteedt de commissie Alons weinig aandacht aan de inspanningen van de particuliere fondsen. Op dit moment zijn met name het VSB Fonds en de Van den Ende Foundation en in iets mindere mate het Prins Bernhard Cultuurfonds en Stichting Doen belangrijke spelers op het terrein van de subsidiering van podiumkunsten. Het SNS Reaal Fonds zal binnen afzienbare tijd over meer middelen beschikken. Met name VSB Fonds en de VandenEndeFoundation hebben de laatste jaren fors geïnvesteerd in de producerende activiteiten van festivals. Het nieuwe Fonds zal veel meer dan nu het geval is tot afspraken moeten komen met de particuliere fondsen. In het verlengde van vorenstaande opmerkingen zijn wij van mening dat in de Raad van Bestuur een functionaris belast moet worden met het aandachtsgebied “convenanten”, d.w.z. dat een lid van de Raad van Bestuur specifiek moet worden belast met de verantwoordelijkheid voor het tot stand komen

en inhoud van convenantafspraken met steden, provincies en de particuliere fondsen. Dit uiteraard binnen de kaders die hiervoor door OCW zijn gesteld.

Regelingen

Ten aanzien van het overnemen c.q. aanpassen van bestaande regelingen van FAPK, FPPM en FST vragen wij u uiterst scherp te formuleren waarom dat gewenst is. Daarbij verzoeken wij u, net als dat eerder is gebeurd bij de inrichting van het FPPM, een klankbordgroep van "gebruikers" samen te stellen die als taak krijgt toe te zien hoe de door de commissie Alons voorgestelde ontbureaucratisering daadwerkelijk wordt geëffectueerd.

Inhoudelijk vragen wij ons af waar het genre eigentijds muziektheater een plek krijgt bij het nieuwe fonds. De commissie Alons is daarover niet duidelijk. Datzelfde geldt voor het interdisciplinaire aanbod. Hiernaast moeten onderzoek en ontwikkeling een centrale plaats blijven houden.

Ten slotte

Wij menen met vorenstaande opmerkingen een zinnige bijdrage te leveren aan het proces dat moet leiden tot een meer bij deze tijd passende verdeling van Rijksmiddelen ten behoeve van de podiumkunsten. In dat verband vragen wij u nog eens dringend ons pleidooi voor een verhoging van het cultuurbudget tot minimaal 1% van de netto Rijksuitgaven te ondersteunen. Die maatregel, samen met een meer adequate werkwijze van de inmiddels vernieuwde Raad voor Cultuur en het nog te realiseren nieuwe Fonds voor Theater, Dans en Muziek is ook hard nodig voor de verdere ontwikkeling van de (podium)kunsten in Nederland.

Graag blijven wij hierover met u in gesprek.

In alle hoogachting,
namens het bestuur van Kunsten'92

Ad 's-Gravesande
voorzitter

c.c.: Raad voor Cultuur, FAPK, FST, FPPM
Tweede Kamer der Staten Generaal